

STERK EN ZWAK DE LOTSVERBONDENHEID VAN KAIN EN ABEL

Serie Opstaan en verdergaan

Vlinderkinderen worden ze genoemd. Kinderen met huid zo kwetsbaar en teer als vlindervleugels .. Een team van Leidse rugbystudenten steunt de stichting Vlinderkind. Kinderen die aan een huidziekte lijden, kinderen die als gevolg van iedere aanraking pijn en zwelling kunnen ervaren. Beoefenaars van een van de meest stoere en fysieke contactsporten die er is staan als een beschermlaag om de tere vlinderkinderen heen. Een ontroerend beeld. Ik moest denken aan het bijbelverhaal van de twee broers, Kain en Abel.

Kain, zijn naam ook wel vertaald als de verworvene, de verkregene, de speer stond niet om Abel, wiens naam zo iets betekent als ademtocht, damp, ijheid heen. De eerste zonen van de eerste mensen - lijken elkaars tegenpolen. De een kreeg een krachtige, sterke naam - de ander eerder een tere, zwakke naam. De sterke en de zwakke broeder.

Kain, die met de krachtige naam, voelde zich niet gezien- waarom bemerkte de Eeuwige wel het offer van zijn broer maar bleef zijn offer onopgemerkt? Kain was boos, hij liet zijn aangezicht vallen, hij keek naar binnen en naar beneden. Er viel met hem niet meer te praten. Zijn verlangen naar erkenning en zijn woede om het gebrek daaraan sloeg om in rancune en agressie - zijn kracht gebruikte hij om zijn broeder te doden. Om die toch al fragiele, zachte stem te smoren. Op de vraag van de Eeuwige: 'waar is je broer?' antwoordt hij, defensief, ben ik soms mijn broeders hoeder?'

Kain wordt vervolgens tot een dolend en dwalend bestaan gedoemd. Maar de Eeuwige ziet hem staan in zijn zwakte en beschermt hem. Ook hij wordt gezien en behoed. De genade van de Eeuwige valt ook hem toe.

Wie is sterk en wie is zwak?

In Genesis 2 kunnen we lezen dat een mens uit een ander mens geschapen omdat de Eeuwige zag dat het niet goed was als de mens alleen was. 'Ik maak voor de mens een hulp als zijn tegenover', staat er in Genesis 2. Wat een mooi beeld. Het is niet goed als de mens alleen is. Uit een mens wordt een mens geschapen als hulp en tegenover.

De ander, onze medemens is niet alleen degene die naast ons staat - onze hulp - maar ook onze tegenover, onze spiegel.

De Coronacrisis heeft veel- zo niet alles- op zijn kop gezet. Onderwerpen en thema's die leefden lijken alleen maar urgenter en versneld te worden. Maatschappelijke verhoudingen kantelen en staan op scherp. Als ik voor mijzelf spreek vind ik het soms een hoopvolle tijd. Is dit het kantelpunt, gaan we richting een nieuwe manier van samenleven? Kunnen we samen richting een duurzame, humanere, inclusievere toekomst groeien? Ik zie, hoor en voel mooie ontwikkelingen. De ander als mijn hulp en tegenover. Ik hoop het.

Maar ook kan ik naar het nieuws kijken en het het liefst uitzetten. Gaan we wel de goede richting uit met elkaar. Ik ben ook bang voor ontwikkelingen die ik zie. Waar gaan we straks heen? Raken we steeds verder van elkaar verwijderd? Straks is de ander alleen nog maar mijn tegenover. Mijn tegenover als concurrent, of als tegenspeler. Ik vrees soms ook.

Wie is er zwak wie is er sterk?

Overall in het land waren er eind januari in de steden rellen. Beelden van boze, agressieve, opgefokte mensen kwamen via televisie in internet de huiskamer binnen. Ik sprak een verlegen, introverte student. Net aan een nieuw leven begonnen zit hij veel alleen op zijn kamer. Wat een spannend nieuw begin had moeten zijn werd een eenzaam bestaan alleen op een zolderkamer. Hij heeft nauwelijks contact met anderen en geen idee waar hij bij hoort en of wie hem überhaupt ziet staan. Hij zei me 'ik heb even gedacht: zal ik meedoen met die rellen? Een combinatie van ergens willen bij horen, frustratie en de stilte van de eenzaamheid had hem doen denken: daar gebeurt wat, zal ik meedoen, hoor ik dan daarbij? Hij had ervan afgezien.

De volgende dag keek hij naar het nieuws en hoorde alleen maar krachttermen als respons op de rellen: Idioten! Tuig! Enig zelfonderzoek, sociologische en diepere, humanere analyses liet deze retoriek niet toe. Dat zou niet krachtig staan. De onderliggende rancune werd alleen maar gebruikt en versterkt. Kain stond op straat te rellen en Kain gaf antwoord. En zo staan we voor je het weet opnieuw recht tegenover elkaar. De student die ik sprak was er dus uiteindelijk niet bij geweest maar voelde zich nu nog eenzamer. Zijn kwetsbare zoekende gevoelens werden vermorzeld tussen al het geweld door.

Wie is er sterk en wie is er zwak?

Ik sprak een man, begin vijftig die mij zei: ik krijg als witte heteroman van mid-vijftig, richting het eind van mijn loopbaan, geen baan meer. En als ik al kans maak, krijgt een vrouw de voorkeur. Hij zei: Ik begrijp heel goed dat vrouwen die posities meer dan verdienen - het werd tijd - ik vind het een meer dan terechte ontwikkeling. Maar het raakt mij nu direct in mijn bestaan en het valt me zwaar. Ik ben nu zelf binnen een paar jaar behoorlijk kwetsbaar ben geworden. Hun lot is nu het mijne geworden. De broeder met een aanvankelijk sterke positie heeft het gevoel dat hij de zwakke broeder is geworden. In plaats van naar binnen te keren en in woede te vervallen zoals Kain, vat deze man de moed om zijn pijn en gevoelens van verlies te benoemen en zoekt hij nieuw uitzicht.

Wie is er zwak en wie is er sterk?

Een moeder piekert over haar volwassen wordende dochter. Zij ziet dat haar dochter worstelt met haar seksualiteit. De moeder probeert het goede te doen. Haar eigen gevormde ideeën over de toekomst van een dochter heeft zij opzij leren zetten. Ze zou graag meer met haar dochter praten om te begrijpen wat haar dochter meemaakt. Ze probeert gesprekken te forceren maar dat werkt niet. Meer en meer komt zij erachter dat zij zelf meer behoefte heeft aan duidelijkheid, aan iets van een afgebakende categorie dan haar dochter. Ze ontdekt dat haar eigen vragen misschien nog teerder zijn dan die van haar kind. Haar dochter liet haar merken dat zij als mens haar eigen pad zoekt maar wel tijd nodig heeft. De moeder voelt zich nu rustiger dan eerst en kijkt vanuit vertrouwen naar haar dochter. Kain kijkt hier met de Eeuwige mee Abels richting uit en verandert daardoor zelf.

Wie is er sterk, wie is er zwak?

In de kern, aan de basis van ons menszijn weten we: wij zijn elkaars lotgenoten. En steeds in veranderende omstandigheden elkaars hulp en tegenover. Maar vaak moet je eerst zelf kwetsbaar worden om daarachter te komen. En om te voelen: ik had dit kunnen zijn, tot zelfs: dit ben ik ook.

De werkelijkheid van de ander is ook onderdeel van jouw levensverhaal, ook al lijken sommige situaties ver weg. Let maar op. Vandaag of morgen nog. Alleen dringt dat besef meestal pas door als het je gebeurt. 'Ik had dit kunnen zijn' wordt 'ik ben dit ook'.

Terug naar het verhaal van Kain en Abel: je zou je kunnen afvragen -waarom ziet de Eeuwige het offer van Kain toch niet? Dit verhaal voelt dichtbij en maakt al gauw iets in ons los: het voelt onrechtvaardig, herkennen we ons niet allemaal al gauw in de boosheid van Kain - hoe fundamenteel en bovendien heerlijk is het niet om erkenning te krijgen? Maar me dunkt dat dat Kain hier een te snelle stap maakt: zijn offer wordt niet gezien nee, maar dat betekent niet dat hij niet gezien wordt - dat hij niet allang gezien is wellicht.

Kain slaat zijn ogen naar beneden, hij kijkt niet omhoog en ook niet meer opzij. Als hij zijn gezicht naar Abel had gedraaid, en met de richting van de Eeuwige had meegekeken dan had hij erop kunnen vertrouwen: ik ben al gezien en behoed en trouwens ja, ik ben mijn broeders hoeder en die broeder is er ook voor mij als het nodig is. Nu hij gezien wordt betekent het niet dat ik ongezien blijf, dat ik in mijn bestaan bedreigd word. Zijn winst is niet mijn verlies. Bovendien is het offer dat de een moet brengen groter dan dat van een ander.

Maar het scheppingsverhaal indachtig: die ander is mijn tegenover én mijn hulp. Ons lot is verbonden. We zijn sterk en zwak tegelijk. We kunnen ons zelfvertrouwen leren versterken door erop te vertrouwen dat we al gezien zijn. En dat vertrouwen kan vergroot worden als we met de Eeuwige mee durven kijken naar de ander die naast ons staat.

En juist het besef van onze wederzijdse verbondenheid, ons verbond, waarin we allemaal een eigen rol en zegen te vervullen hebben, kan ons vertrouwen en moed geven. En misschien kent u ook de ervaring dat we soms in tijden van kwetsbaarheid door handen opgevangen worden die we tevoren niet kende.

Terug naar het krachtige rugbyteam dat om de tere - vlinderkinderen heen staat. De behoefte om deze kwetsbare mensenkinderen te beschermen komt natuurlijk ergens vandaan. Een van de rugbyers heeft vast een broer of zus, een buurmeisje of buurjongen met deze ziekte. En zo kijken de fysiek krachtige rugbyers met de Eeuwige mee naar hun lichamelijk broze medemensen. En de vlinderkinderen worden daardoor steeds krachtiger en leren hun rugbyzusters op hun beurt over hun eigen broosheid en zachtheid die je niet hoeft te overschreeuwen. Over hoe je zomaar kwetsbaar kunt zijn of worden. Maar ook over hoe je met elkaar op kracht kan komen. Over hoe je door die verbondenheid met elkaar de kans krijgt om dingen anders te zien, anders te doen, om samen op adem te komen.

We zijn elkaars hulp en tegenover. Te allen tijden, in steeds wisselende gedaanten.

Laat ons niet vanuit onzekerheid, angst en eigen pijn teveel naar binnen keren - maar omhoog en opzij blijven kijken met de Eeuwige mee. Wie weet wat we dan allemaal zien en wie we nog kunnen worden.

Amen.

Claartje Kruijff